

захиснику ще потрібно оформити доступ до конкретної засекреченої інформації. Такий доступ згідно ч. 4 ст. 517 КПК України на стадії досудового розслідування надається рішенням керівника органу досудового розслідування або прокурора [1]. Рішення приймається у формі наказу або письмового розпорядження щодо конкретної таємної інформації та її матеріальних носіїв.

Отже, відмова слідчого, прокурора про ознайомлення захисника із нерозсекреченими матеріалами негласних слідчих дій не є абсолютною. Захисники мають реальну можливість, якою на жаль на практиці майже не користуються, на доступ до засекречених матеріалів негласних слідчих дій під час проведення досудового розслідування

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України*. – К : Центр навч. л-ри, 2012. – 292 с.
2. *Про державну таємницю : Закон України // Відомості Верховної Ради*. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
3. *Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПС України та Міністерством юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51.*
4. *Луцук В.В. Багрій М. В. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні / М. В. Багрій, В. В. Луцук*. – Львів, 2014. – 308 с.

Горох О.П.

Національний університет «Києво-Могилянська академія», доцент кафедри галузевих правових наук, к.ю.н., доцент

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ЗАСУДЖЕНИЙ СТАВ НА ШЛЯХ ВИПРАВЛЕННЯ» І «ЗАСУДЖЕНИЙ ДОВІВ СВОЄ ВИПРАВЛЕННЯ»

1. Досягнення засудженим під час відбування покарання різних ступенів виправлення: в одному випадку «став на шлях виправлення», а в іншому «довів свої виправлення» – є матеріальними підставами для застосування різних за змістом видів звільнення від відбування покарання: заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК) та умовно дострокового звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК) відповідно. При цьому у кримінальному законодавстві для визначення обох ступенів виправлення законодавець використав однакові критерії –

Щодо розмежування понять «засуджений став на шлях виправлення» і «засуджений довів своє виправлення» «сумлінна поведінка» та «сумлінне ставлення до праці». Таким чином, йдеться про однаковий зміст поведінки засудженого.

Вивчення нами судової практики показало, що у практичній площині суди не мають конкретних правил для визначення досягнення певного ступеня виправлення засудженого та критеріїв для розмежування аналізованих понять. Це, за справедливим твердженням вчених, є однією з основних законодавчих прогалин [1, с. 132; 2, с. 378–379]. Внаслідок цього суди при застосуванні закону за однакових характеристик засудженого в одних випадках констатують те, що засуджений лише «став на шлях виправлення», а в інших – те, що він вже «довів свої виправлення» [3]. За таких обставин у абсолютній більшості випадків критерієм розмежування судами при застосуванні ст. 82 та ст. 81 КК і надалі лишається строк фактично відбутого засудженим покарання.

2. По суті, у засудженого після відбуття встановленого законом строку покарання (ч. 4 ст. 82 КК), за умови його сумлінної поведінки та сумлінного ставлення до праці, є декілька варіантів для зміни умов виконання покарання.

Перший варіант характеризується зверненням засудженого до суду з клопотанням про заміну невідбутої частини покарання у виді обмеження або позбавлення волі одним з більш м'яких видів покарань: позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадськими роботами або арештом. У разі застосування судом до засудженого ст. 82 КК і заміни йому покарання одним з зазначених більш м'яких видів покарань, засуджений має виконувати ці покарання до закінчення строку, визначеного рішенням суду.

Другий варіант полягає у зверненні засудженого до суду з клопотанням про заміну невідбутої частини покарання у виді обмеження або позбавлення волі більш м'яким покаранням у виді виправних робіт або обмеження волі відповідно. У разі застосування судом до засудженого ст. 82 КК і заміни йому покарання одним з зазначених більш м'яких видів покарань, засуджений може в подальшому на підставі ч. 5 ст. 82, ст. 81 КК звернутися до суду з клопотанням про його умовно-достроково звільнення від відбування заміненого йому покарання. У такому випадку суд має виходити із загального строку покарання, призначеного засудженому вироком суду, а не зі строку покарання, встановленого у рішенні про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким.

І третій, нарешті, варіант полягає в тому, що засуджений може не звертатися до суду з клопотанням про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, а почекати, відбуваючи строк призначеного йому

покарання до застосування до нього в подальшому умовно-дестроково звільнення від відбування призначеного покарання.

Отже, засуджений, що демонструє сумлінну поведінку та сумлінне ставлення до праці вільний обирати найбільш оптимальний для себе варіант зміни умов виконання призначеного йому покарання.

3. Необхідно зазначити, що у кримінально-правовій доктрині з метою вирішення проблеми про критерії розмежування понять «засуджений став шлях виправлення» і «засуджений довів виправлення» пропонуються певні зміни до законодавства. Так, В. П. Герасименко [4, с. 125] та О. В. Ус [5, с. 107] пропонують термінологічні звороти, що використовуються у ч. 2 ст. 81 КК «сумлінна поведінка та ставлення до праці», замінити термінологічним зворотом «зразкова поведінка та сумлінне ставлення до праці». Д. В. Казначеева вважає, що на умовно-дестрокове звільнення від відбування покарання мають заслуговувати не лише засуджені, що довели своє виправлення, а й особи, що «твердо стали на шлях виправлення» [6, с. 107]. Водночас А. А. Рибянцев вважає, що та обставина, що засуджений «твердо став на шлях виправлення» має характеризувати матеріальну підставу застосування ст. 82 КК [7, с. 155–156].

Варто погодитися з Є. О. Письменським в тому, що при вирішенні аналізованого питання редакційні зміни законодавства не виправляють проблеми в цілому. У зв'язку з цим варто погодитися з цим вченим, що для ефективного вирішення цього питання необхідно нормативно чітко конкретизувати та формалізувати підстави для визначення ступеня виправлення засудженого з урахуванням бальної системи. За такого підходу зробити висновок про те, що засуджений став на шлях виправлення і заслуговує на заміну невідбутої частини покаранням можна при накопичуванні засудженим не менше 100 балів за певними показниками, а про те, що засуджений довів своє виправлення і заслуговує на умовно-дестрокове звільнення від відбування покарання – при накопичуванні ним не менше 200 балів за певними показниками [2, с. 382–387]. Водночас вважаємо, що запропонований Є. О. Письменським підхід щодо нормативної оцінки визначення ступеня виправлення засудженого з урахуванням бальної системи (у зв'язку з дискусійністю та недоробленістю, на нашу думку, певних положень) потребує свого подальшого вдосконалення.

Отже, проблема про розмежування понять «засуджений став на шлях виправлення» і «засуджений довів своє виправлення» потребує, передусім, свого подальшого наукового вирішення.

1. Барков О. Колізії між кримінально-правовими та кримінально виконавчими аспектами визначення виправлення засуджених і його роль при вирішенні питання застосування умовно-дестрокового звільнення від відбування покарання / Олексій Барков // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 2. – С. 129–132.
2. Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України [наук. ред. д-р. юрид. наук, проф. О.О. Дудоров] / Є. О. Письменський. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. – 728 с.
3. Див., наприклад: архів Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області. Справа № 5-154/11 та архів Комсомольський міського суду Полтавської області. Справа № 5 -328/10.
4. Герасименко В. П. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким при його відбуванні за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Віктор Петрович Герасименко. – Х.: Націон. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого, 2007. – 217 с.
5. Ус О.В. Умовно-дестрокове звільнення від відбування покарання / О.В. Ус // Проблеми законності. – 2011. – Вип. 117. – С. 98–105.
6. Казначеева Д. В. Умовно-дестрокове звільнення від відбування покарання: дис. ... канд. юрид. наук / спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Дар'я Володимирівна Казначеева. – Х.: Харківський націон. ун-т внутр. справ, 2011. – 207 с.
7. Рибянцев А.А. Кримінально-виконавчі засади зміни умов відбування покарання у виді позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук / спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Андрій Анатолійович Рибянцев. – Луганськ, ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – 257 с.

Кадук С.В.

к.ю.н., доц. кафедри кримінального права
Юридичного інституту Прикарпатського
національного університету імені В.Стефаника

САМОСТІЙНИЙ ВИД ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВОЇ СИСТЕМИ – ДОВІДКОВО-ДОПОМІЖНИХ ОБЛІКИ

Постійне збільшення кількості експертних завдань, ускладнення методів дослідження істотно розширили сферу інформації, якою повинен володіти експерт. Однак ця інформація не завжди перебуває в межах так званої традиційної методичної допомоги і не може бути утримана в пам'яті в усіх необхідних деталях. Проте експерт повинен знати, де